

Søren Kierkegaard, medailonek

Nezařazené | 1.5.2011 @ 23.04

Těchto pár poznámek ti, deníčku, svěřuji po krátké, leč poučné myšlenkové procházce ve stopách bratra Sørena. Mám za to, že se nyní ještě více raduje spolu s Ježíšem, když vidí, že jeho práce nebyla v Pánu marná. Nemám však v úmyslu vypisovat liebesbriefy stopadesát let mrtvému muži. Chci jen zaostřit na duchovní pouť velmi zbožného a komplikovaného člověka.

- Søren Aabye Kierkegaard
 - Čti |Sern Óbí Kirkegór|.
 - Narozen 5. května 1813 v Kodani, kde prožil celý život. Mimo Kodaň podnikl v letech 1841–46 čtyři cesty do Berlína za studiem.
- SK hluboce ovlivněn důvěrným vztahem k otci. Byl nejmladším dítětem, nejoblíbenějším.
 - Otec byl silně nábožensky založený, vysoce inteligentní, úspěšný.
 - Věřil, že je Bohem zavržený, neboť jako chudý pasáček zlořečil Bohu pro tíhu svého života. Jeho otec věřil, že celá jeho rodina je pod prokletím, takže ho žádné z jeho dětí nepřežije, že nepřežije 34. rok života. Žil v pocitu viny a úzkosti, že v mladické nerozvážnosti zlořečil Bohu a že zplodil dítě před manželstvím.
 - Dohlížel na Sørenovo vzdělání a na rozvoj jeho duševních schopností.

Když chtěl jít Kierkegaard jako dítě na procházku, navrhl otec, aby místo toho zůstali uvnitř a cestovali ve svých představách. A tak ti dva spolu chodili dookola po místnosti.

- Na otcovo přání rovněž začal studovat teologii (1830). (Zajímal se však spíše o filosofii a literaturu.)
- Duševní zpřaženost s otcem zapříčinila v jeho životě cosi, co označil jako Velké zemětřesení.
- Søren po otci zdědil sklon k melancholii, úzkost, jakož i vloh filosofického hloubání, tvořivou představivost a neposledně vášnivou zbožnost. Zdědil

rovněž nemalé jmění, které mu umožnilo věnovat se dráze spisovatele na volné noze.

- Okolo roku 1835 se během jeho (záměrně?) neúspěšných teologických studií začalo v jeho duši cosi zatmívat. On sám naznačuje jakési Velké zemětřesení.
 - Porozuměl domnělému duchovnímu stavu svého otce. Jeho prokletí a velké úzkosti.
 - To vše se mu jakoby potvrdilo úmrtím několika členů jeho rodiny (5 sourozenců a matka v rychlém sledu).
- Proto si byl Søren jist, že zemře mlád, což ho přivádělo k otázkám jeho životního poslání.
 - Roku 1840 sice požádal o ruku Regine Olsen, svou životní lásku, ze sňatku však sešlo. (Jak sám píše, jeho trudnomyslnost ho prý učinila nevhodným pro manželství.) Tento jeho platonický motiv se pak sem tam objevuje v jeho pracích.
 - Jeho životní vášeň bylo psaní. Duševní pout'.
 - Psychiatrický rozbor jeho díla prokázal nesmírnou duševní disciplínu. Dlouhá souvětí, přísná návaznost myšlenek. Nikdy netvořil po druhé hodině v noci.

To, co skutečně potřebuji, je ujasnit si, co musím učinit, ne co musím znát. Záleží na nalezení cíle, abych viděl co je skutečně Boží vůle, kterou vykonám; nejdůležitější je nalézt pravdu, která platí pro mne.

- Vycházejí jeho práce:
 - 1841 Pojem ironie, se stálým zřetelem k Sókratovi
 - 42 Buď – anebo
 - 43 Bázeň a chvění
 - Ačkoli má za sebou notný kus papírové práce, je na začátku své pouti. Publikuje pod mnoha pseudonymy, každý z nich lze vyložit jako autorovo literární alter ego, které sleduje jistý cíl. (Johannes Climacus a Anti-Climacus... až 13.)
- Roku 1845 se odehrála aféra Korzár.
 - Jistý L. P. Møller učinil ve své recenzi jednoho Sørenova díla na stránkách satyrického plátku Korzár jakousi osobní poznámku.
 - Søren vrátil úder ne příjemnějším způsobem. Avšak cítil se povinen napsat rovněž editorovi Korzára, M. A. Goldschmidtovi. Napsal mu, že navzdory přátelským vztahům od Korzára neočekává ochranu v případě osobních útoků.
 - Goldschmidt si nejspíše zle vyložil Sørenův patos – nevím. Sørenova poznámka každopádně měla účinek výzvy.
 - Søren je Korzárem dlouhodobě zesměšňován. Terčem karikatur je ponejvíce jeho výstřední vzhled.
 - Aféra Korzár podtrhla přirozenou Sørenovu povahu outsidera.
- V revolučním roce 1848 je SK protipólem Karla Marxe.
 - Hovoří o dialektickém výsledku „spásy skrze společenství“: Čím více společenství člověka posiluje, tím jej eticky oslabuje.

- Předpokládá totiž, že etika se odehrává v jednotlivci, ne v davu.
- Søren není akademik.
 - Není v pozici nestranného diváka

Jednou jsem přemýšlel nad možností, že bych se nenechal Křesťanstvím uchvátit, pouze bych jej vykládal a rozváděl, nebyv křesťanem v tom konečném a nejrozhodnějším smyslu slova, ač bych ostatní ke křesťanství vedl.

Pouze nyní za pomoci těžkých utrpení a hořkosti pokání, jsem se snad naučil dost o umírání světu, takže mohu právem mluvit o nalezení celého života a svého spasení skrze víru v odpuštění hříchů.

- Píše o tom, co žije a žije, co píše.
- Jakákoli metafyzická dogmatika se mu protiví. Diví se světonázorovým klíčům. (GWF Hegel – fenomenologie.)

Nebudme tak arogantní, abychom cokoli prováděli ve velkém měřítku. Hovořme spíše o jednom jednotlivém lidském životě a o způsobu, jakým může být na zemi prožit. Jestliže někdo vidí Boha v historii, pak jej lze spatřit i v životě člověka;...

- Pozn.: Hegelianismus, to je poslední pokus o záchranu metafyziky.
 - Metafyzika: Aristoteles, Tomáš Akvinský, (bizarní Leibniz).
 - Po Kierkegaardovi existencialismus, voluntarismus atp.
 - Marx staví na Hegelovi, tříse v Sørenově oku.
- Roku 49 dokončil Nemoc k smrti. V této křesťansko-psychologické úvaze rozeznal zoufalství hříchu a navrhl řešení ve víře v Boha.
 - Díl I. Nemoc k smrti je zoufalství

Já není poměrem samým, ale tím, že poměr má poměr k sobě samému. Člověk je syntéza nekonečna a konečna, časnosti a věčnosti, svobody a nutnosti, zkratka syntéza. Syntéza je poměr mezi dvěma. (s. 123)

- Já je dáno buď sebou samým, nebo něčím jiným. Pokud je dáno sebou samým, nemůže být v rovnováze. Tehdy přichází v úvahu ta forma zoufalství, že člověk nechce být sám sebou. V rovnováze může být pouze, když „v poměru k sobě samému vstoupí do poměru k tomu, co celý poměr určilo.“ (s. 124)
- Jinými slovy: Já, to není prosté „ex sistere“, jakoby všecko okolo já s ním bylo v kontrastu. Já se určuje poměrem k sobě samému a proto/neboť je syntéza. A zoufalé a v nerovnováze je tehdy, pokud na existenciální rovině (v poměru k sobě samému) nemá poměr s tím, co celý poměr určilo. Nepřipomíná nám to cosi známého?
- Přínos: Psychologické dokazování, že já není poměrem samým.
- V člověku je cosi věčného (s. 130). To znamená, že si může zoufat, ale že zoufalství ho nemůže pohltnout. Anebo naopak: V člověku musí

- být cosi věčného právě proto, že zoufalství ho ještě nepohltilo.
- Takže stejně jako hřích – duševní nemoc – nezničí duši, tak i zoufalství není s to ubít já.
- Díl II. Zoufalství je hřích
 - V existenciálním vztahu k Bohu není před zoufalstvím úniku. Není žádného umenšení hříchu a hříchem je i vlastní život.

Zoufalství se potence v poměru k vědomí o vlastním já; avšak já se potence v poměru k měřítku pro já, a je-li měřítkem Bůh, potence se nekonečně. [180]

- Řešení:

Víra je toto: člověkově já spočívá průzračně v Bohu tím, že je samo sebou a že samo sebou být chce.

...

Definice, že protiklad hříchu není ctnost, nýbrž víra, je definicí pro celé křesťanství ze všech definic nedůležitější. (s. 182)

- S absolutní úlevou z ruky milujícího Boha, který trpí místo člověka, nastává možnost pohoršení.

Trpící Bůh skoro prosí a zapřísahá člověka, aby nabízenou pomoc přijal! Jestli se opravdu může přijít o rozum, tedy kvůli tomuhle!

...

Úzkoprsost přirozeného člověka si nedopřeje nic neobyčejného, čím ho Bůh obdařuje, proto mu to je kamenem úrazu. (s. 185)

- Søren otráven módní křesťanskou liberální modernou, co chce křesťanství zracionalizovat. Avšak myšlení *ne quid nimis* se pohoršuje. A když už věří, pak chce obhajovat. Všeho s mírou. Co je moc, to je moc. Naservírujme to pohanům tak, aby to mohli přijmout. Křesťanství je však absurdní, nadpřirozené lidskému myšlení.

Uznáváme nyní, jak mimořádně hloupé je (aby nám zůstalo aspoň něco mimořádného) křesťanství obhajovat, a jak malou znalost lidí to vykazuje; děláme-li z křesťanství něco tak ubohého, co se musí zachraňovat obhajobou, hrajeme si tak, třeba nevědomky, s pohoršením na schovávanou. (s. 186)

- Místy mám z knihy dojem, jakobych četl výklad epištoly Římanům. Snad právě proto Søren hluboce ovlivnil evangelikální teologii

- Pokračování má Kierkegaard v existenciální interpretaci evangelia na začátku 20. stol.
 - Rozhodnutí pro Krista není podstatou rozumové, je to krok víry, jak řekl SK.
 - Odpůrci Kierkegaardova a novoorthodoxního přístupu obecně ho nálepkují jako fideismus, tj. křiklavý odpor k hledání víry vně jejích vlastních hranic.
 - Odpověď: Takzvané důkazy a důvody víry jsou výrobkem padlé lidské představivosti a v důsledku nastolením modlářství.
 - Karl Barth
 - Odpůrce přirozené teologie: Verše Ř 1,19–21 se mohou jevit jako řeč o „přirozeném“ poznání Boha. Avšak to by znamenalo, že pohanští náboženství jsou svědectvím ve vztahu k Bohu! Proto tuto pasáž Barth chápe v kontextu zbylého Pavlova učení, že pravého poznání Boha člověk dochází pouze v evangeliu. Pavel má tedy na mysli zjevení o Ježíši Kristu a pohané jsou skrze toto zjevení Bohem obžalováni a stojí před Ním i se svou kulturou a náboženstvím bez výmluvy. Proto pokud jednají proti svému lepšímu svědomí, nemohou se vymlouvat na neznalost Boha. Pohané neprokázali Bohu čest, ale houževnatě odpírají pravdu o člověku, která byla zjevena v Ježíši Kristu (v. 18, 25).

Pavel neodpovídá nejdříve poukazem na tu či onu pohanickou neřest nebo omyl, nýbrž nejprve ukazuje práve na to nejlepší, co pohané mají, nebo se domnívají, že mají: totiž na jejich náboženství, které spočívá ve veliké záměně mezi Stvořitelem a jeho stvořením (23). Jestliže odněkud neexistuje most k evangeliu, k poznání živého Boha, právě odtud ne! (BARTH, s. 28)

- Důraz na zjevení. Neobhájí Slovo, neboť Boží zjevení obhájí samo sebe: Božím zjevením.
- Slovo Boží se stává slovem v srdci člověka čili mýtus se stává pravdivým. Neboť Bůh se člověku zjevuje, aniž by vystoupil ze skrytu. Zjevuje se existenciálně.
- Rudolf Bultman
 - Ovlivněn Heideggerem, svým kolegou. Velmi těžce filosoficky zatížen, proto stěží aktuální.

Je třeba zbavit biblické poselství nepravého pohoršení, které je dáno v jeho světonázorových představách, aby mohlo vyniknout pravé pohoršení, skandál kříže, poselství o neschopnosti člověka nalézt spásu v sobě nebo ve světě. (SMOLÍK, 27)

- Mezi Barthem a Bultmanem je svým způsobem propastný rozdíl. Zatímco Bultman přirozeného člověka vítá s otevřenou náručí a rozvíjí vede jej po

červeném koberci, Barth se od něj co nejdál odvrací, aby si snad nemyslel, že se s ním v plánu spásy také počítá.

- Dietrich Bonhöffer
 - Odtahuje se od existencialismu (Tilich s jeho „mezní nouzí“, Bultman).

Nyní sice přicházejí sekularizované odnože křesťanské theologie, totiž filosofie existence a psychoterapeutové, a dokazují sebejistému, spokojenému, šťastnému člověku, že je ve skutečnosti nešťastný a zoufalý, že se nachází v nouzi, o které vůbec nic neví a z níž by jej oni mohli zachránit. Tam, kde je zdraví, síla, jistota, tuší sladké ovoce, na kterém by mohli hlodat nebo do kterého by mohli nasadit svá zkažená vejce. Záleží jim na tom, aby člověka nejprve zahnali do vnitřního zoufalství a potom hru vyhráli. To je sekularizovaný metodismus. Koho zasahuje? Malý počet intelektuálů, degenerovaných, těch, kteří sami sebe pokládají za to nejdůležitější na světě a proto se zaměstnávají sami sebou. (SMOLÍK, s. 39)

- Nenáboženský člověk tedy „v sobě nemá žádné metafyzické předpoklady Boha.“ Jen trpící Bůh může pomoci. Proto skoncování s falešnou představou Boha otevírá pohled pro Boha Bible.

- Dále např. Gerhard Ebeling

Svědomy pokládá Ebeling za matematický bod, kde se setkává Bůh a svět. (SMOLÍK, s. 57)

- Další teologové přidávali, přidávali, přidávali, až...

Existencialismus je v některých svých podobách ateistický. Není ateismem v tom smyslu, že by se vačerpával důkazem, že Bůh neexistuje. Spíše prohlašuje: I kdyby Bůh byl, nic by se nezměnilo. (SMOLÍK, s. 53)

- SK ve svých meditativních reflexích diagnostikoval mnoho přítomných i (kupodivu k perfektní předpovědi) nadcházejících chorob moderní společnosti a církve.
 - Varoval, že v materialistické společnosti se etiky zcela zmocní psychologie.
- Vystoupil proti Dánské církvi. V pamfletech zvaných *Okamžik* vyjádřil stejnou myšlenku jako Pascal v *Dopisech venkovanovi*: Jestliže je nějaký způsob, jak zcela umořit Boží království, pak jedině ten, že jej učiníme z tohoto světa.
 - SK byl „rebel“ v kladném slova smyslu. K útokům za zkostnatělou a světskou Dánskou církev jej jeho hluboký bytostný prožitek víry, v jehož světle a síle nemohl vystát žádnou vlažnost. Jeho útok nebyl „útok na křesťanstvo“, jak se zle domnívají světští životopisci. Byla to výhrada k špatným správcům. K zesvětštění, které dělalo ze spásného náboženství, v němž měl každý sám před Bohem dojít pokání k odpuštění hříchů, manipulaci a zavádění davů, jakoby víra byla cosi občanského, samozřejmého.
- SK svým životním dílem vyšlapal cestu třech stádií: estetické, etické a náboženské.

- Estetické: pud čili co JÁ považují za dobré. Úspěch, pud, krása, uspokojení.
- Etické: povědomí o Bohu jako obecnu čili co se OBECNĚ považuje za správné. Metafyzika, systém hodnot.
- Náboženské: bázeň Boží. Věčnost čili Kristus nebo smrt.
- V jednotlivých chvílích své poutě hrají v tomto členění roli pseudonymy. Ve třetím stádiu je však pouze Søren Kierkegaard, ubohý hříšník, pro nějž není Země jediným domovem a historie jediným osudem.
- Na příkladu Abrahama vysvětlil v *Bázni a chvění* přelom mezi etickým a náboženským:

Abrahámův příběh znamená teleologickou suspenzaci etiky. Jako jedinec přerostl Abrahám vše, co je obecné. Toto je paradox, který se mediovat nedá. Právě tak se nedá vysvětlit, jak se do paradoxu dostal, či jak v něm zůstává. Není-li tomu tak, pak už Abrahám není ani tragickým hrdinou, nýbrž vrahem. Je pak bezmyslenkovité nadále ho nazývat otcem víry a nadto před lidmi, kterým záleží jen na slovech. Člověk se může stát vlastními silami tragickým hrdinou, nikoli však hrdinou víry. Má-li člověk nastoupit cestu tragického hrdiny, svým způsobem těžkou, bude mu mnoho lidí umět poradit; tomu však, kdo se dal úzkou cestou víry, neporadí nikdo a nikdo mu neporozumí. Víra je div, ale přece z ní není nikdo vyloučen, neboť všechn lidský život se soustřeďuje ve vášni, a víra je vašeň. (s. 57–58)

- Zemřel 11. listopadu 1855 ve věku 42 let.
 - Během deseti let napsal převážnou část svého díla.
 - Zemřel vyčerpaný po všech stránkách: bytostně i materiálně.
 - Krátce před smrtí napsal:

Nemám, co bych dodal. Jen to mě ještě nechte vyslovit, co je svým způsobem náplní mého života, jeho plnost, jeho slast, jeho klid a spokojenost. Nechte mě vyjádřit mé nahlížení života, které odemyká otázku lidstva a mezilidské rovnosti: Z křesťanství bezvýhradně vyplývá, že každý člověk čili každý jedinec, je Bohu stejně blízko... Jakpak blízko? A jakže stejně blízko? To v Jeho lásce k člověku. V té totiž tkví rovnost, rovnost nekonečna, jenž je mezi jedním a druhým člověkem. Jestliže tedy je jakási rozdílnost, pak v tom, že jeden může nosit na paměti, že je milován den za dnem třeba po sedmdesát let, a to třeba pouze v jedné touze, v touze po věčnosti, takže skutečně může uchopit onu myšlenku a projít s ní životem, sám o sobě požeňnaně zaměstnán rozjímáním nad tím, jak je on sám milován – a že to žel není pro jeho výbornost. Avšak jiný člověk třeba nepamatuje, že je milován. Jde třeba dál rok za rokem, den za dnem, a nepamatuje na to, jak je milován; nebo je možná rád a vděčný za to, že je milován svou ženou, svými dětmi, svými přáteli, svými vrstevníky, avšak sám sebe nevnímá jako Bohem milovaného. Nebo třeba nařiká, že není nikým milován a neuvědomuje si, že je milován Bohem. Nekonečná Boží láska nečiní žádný rozdíl! Co však s nevděkem člověka? Pokud je nějaká rovnost mezi námi lidmi, ve které jsme si úplně podobní, pak v tom, že nikdo z nás doopravdy nepřemýšlí nad tím, že je milován.

- Jeho synovec o svém posledním rozloučení se strýcem poznamenal:

Nikdy jsem neviděl ducha, jak se vyloupne z pozemského lusku ve slávě proměněného těla podobně jako tomu bylo velikonočního rána. Sevřel mou ruku v obou svých – a jak malé, hubené a bledě průhledné byly – řka pouze: „Děkuji, žeš' přišel, nyní sbohem.“ Avšak tato jednoduchá slova byla doprovázena pohledem, s jakým jsem se dosud nesetkal. Zářil vznešeností a požehnanou nádherou, která jakoby rozjasňovala svět. Všecko se soustředilo v jeho očích, jež byly studnicí světla, srdečné lásky, blažené úlevy smutku, pronikavě čisté mysli a žertovného úsměvu.

- Na Sørenově náhrobní desce je nápis:

krátký potrvá čas

budu vítězem

pak se celý zápas

rázem rozplyne

v síních, kde jsou růže

potom spočinem

tam se bez pauz může

mluvit s Ježíšem

Zdroje

1. MUGGERIDGE, Malcolm. A Third Testament. URL: <www.ploughbooks.co.uk>
2. http://www.kajgenell.se/...logy_two.htm
3. http://cs.wikipedia.org/..._Kierkegaard
4. <http://www.sorenkierkegaard.org/>
5. KIERKEGAARD, Søren A. Bázeň a chvění.
6. KIERKEGAARD, Søren A. Nemoc k smrti.
7. http://en.wikipedia.org/...cal_theology
8. BARTH, Karl. Stručný výklad listu Římanům.
9. SMOLÍK, Josef. Současné pokusy o interpretaci evangelia.

<http://selah.diet/nezarazene/soren-kierkegaard-medailonek/>